

Rukověť rozhodčího

Výklad pravidel soutěžní debaty formátu "Karl Popper"

pro soutěže v debatní sezóně 2011/2012

MOTTO:

Jak budeme dnes rozhodovat, tak se bude zítra debatovat! Rozhodčí není nepřítel! Nikdo není dokonalý!

1 Úvodní ustanovení

1.1 Cíle debatního programu a úkoly rozhodčího

Cílem Debatního programu Karla Poppera (KPDP) je přitažlivým způsobem napomáhat rozvoji dovedností, schopností a znalostí účastníků.

Je i úkolem rozhodčího, aby debatování bylo skutečně přitažlivé, a aby debatéři debatovali rádi a s chutí.

Rozhodčí je nestranný, avšak citlivý, objektivní, avšak přátelský, rozhodný, avšak uvážlivý a v neposlední řadě pochopitelně i znalý pravidel a debatované problematiky. To vše proto, že jeho úkol v debatě je trojí:

- a) pomoci navodit příjemnou pracovní atmosféru (přítel),
- b) určit vítěze debaty (rozhodčí),
- c) pomoci debatérům odstranit případné nedostatky (učitel).

1.1.1 Překážky nestrannosti rozhodčího

Nestrannosti rozhodčího překáží zejména:

- a) je-li koučem jednoho z debatujících týmů, nebo se s jedním z debatujících týmů na debatu připravoval, nebo
- b) je-li s některým z debatérů v blízkém vztahu.

Na debatách Debatního poháru může rozhodčí rozhodovat i týmy, u kterých mu v tom brání překážka nestrannosti, nelze-li rozhodování debaty zajistit jinak. V takovém případě se rozhodčí snaží dle svého nejlepšího vědomí a svědomí rozhodovat nestranně.

1.2 Struktura soutěžních dokumentů

Rukověť rozhodčího patří mezi hlavní dokumenty Debatního programu Karla Poppera organizovaného v ČR občanským sdružením Asociace debatních klubů, o.s.

Účelem Rukověti rozhodčího je blíže osvětlit některá ustanovení Pravidel debaty Karl Popper (dále jen „pravidla“). Rukověť je určena především rozhodčím, nicméně je nezbytné, aby s jejím obsahem byli seznámeni všichni účastníci programu, tedy i trenéři a debatéři.

Jednotlivé články Rukověti korespondují s Pravidly.

2 Debata typu Karl Popper

Před začátkem každé debaty určí hlavní rozhodčí předsedu panelu rozhodčích. Ten zodpovídá za to, že debata proběhne v souladu s Etickým kodexem ADK a pravidly.

Po debatě vyplní předseda panelu „Zápis z debaty“ a odevzdá jej do sčítací místnosti.

2.1 Role jednotlivých mluvčích

Neuvedení kritéria u návrhových tezí mluvčími A1, případně N1, budou rozhodčí považovat za chybnou strategii. Rovněž uvedení kritéria až později v debatě (u A2 a následujících mluvčích) je považováno za chybnou strategii. Rozhodčí k pozdě představenému kritériu nebude v rámci rozhodnutí přihlížet, ledaže obě strany v debatě toto pozdě přinesené kritérium pro danou debatu akceptují a učiní ho součástí debaty.

Předmětem plánové debaty je spor o řešení určitého problému, nikoli hodnotový spor. V plánové debatě proto kritérium nepřipadá v úvahu. Rovněž explicitní definice je nadbytečná, předmět debaty se definuje vymezením řešeného problému.

V plánové debatě N1 pravidelně napadne afirmativní linii na více úrovních (bude např. tvrdit, že problém neexistuje, jeho afirmací uváděná příčina problém nezpůsobuje, plán problém neřeší, plán nevede k afirmací tvrzeným výhodám nebo má více nevýhod než výhod apod.). Negace rovněž vyvrátí afirmativní linii, pokud prokáže, že plán nefunguje. Legitimním vyvracením však není tvrzení, že plán nelze prosadit (schválit v příslušných orgánech). Rovněž není legitimním vyvracením tvrzení, že náklady plánu je vhodné investovat do řešení jiného problému. Vysoká nákladnost plánu (zejm. v porovnání s jeho přínosy) je však legitimní nevýhodou.

Porušení pravidel o přinášení nových argumentů, popř. důkazů má za následek, že rozhodčí takové argumenty nebo důkazy nebere pro účely rozhodnutí debaty na vědomí a současně mluvčího postihne za chybnou strategii.

Úkolem třetích mluvčích je – na základě analýzy argumentace přednesené oběma stranami – přesvědčit rozhodčího o vítězství jejich týmu v debatě. Není proto chybou, připomíná-li jejich řeč hodnocení debaty ze strany zaujatého rozhodčího.

2.2 (bez komentáře)

2.3 Čas na přípravu, komunikace během debaty

Porušení pravidla o nepřipustnosti komunikace kouč-tým, respektive o nepřipustnosti hovoru mezi debatéry mimo času na přípravu rozhodčí postihují v rámci hodnocení strategie. V případě hrubého narušení zejména prvního z těchto ustanovení smí předseda panelu rozhodčích do debaty zasáhnout a zjednat okamžitou nápravu.

Zakázanou komunikací během debaty je také komunikace týmu s mluvčím, který právě přednáší svou řeč.

Předseda panelu kontroluje dodržování zákazu použití elektronických zařízení (s výjimkou stopek). Pokud debatér ani na výzvu s používáním elektronických zařízení nepřestane, je to důvodem ke kontumaci debaty pro závažné porušení pravidel.

Časoměřičem ustanoví předseda panelu kteréhokoli diváka, který s tím souhlasí. Předseda panelu dohlíží na správné měření času.

2.4 Typy tezí

Je-li teze označena jako plánová, očekává se, že ji debatéři jako takovou pojmu. Nepřijde-li afirmace s plánovou linií a nejedná-li se jen o chybu struktury (tj. v afirmativní linii chybí vymezení problému, jeho příčiny, nelze identifikovat plán ani jeho výhody), záleží na reakci negace. Upozorní-li negace na chybu, vyhrává debatu. V opačném případě rozhodne rozhodčí podle toho, co v debatě zaznělo.

U některých tezí se může zdát hranice mezi faktickou a hodnotovou tezí velmi tenká. Například u teze: „Peníze přinášejí štěstí“, lze její formulaci považovat za tvrzení o stavu, který je, či není, tedy za tezi faktickou, na druhou stranu použití velmi subjektivně zabarveného slova „štěstí“ připomíná tezi hodnotovou. V takovém případě není pro určení typu teze důležité, zda je v ní obsaženo subjektivně zabarvené slovo, ale spíše jde o to, zda teze samotná obsahuje nějaký soud, zda provádí nějaké hodnocení skutečnosti, stavu, věci... V našem příkladu teze peníze jako takové nijak nehodnotí, pouze konstatuje, že k něčemu vedou, přispívají. Jde proto o tezi faktickou. Pokud by však teze tvrdila „peníze jsou špatné“, vyjadřovala by hodnotový soud o penězích a byla by tezí hodnotovou. V hodnotových tezích nejčastěji objevujeme hodnotové soudy jako „správný“, „špatný“, „spravedlivý“, „ospravedlnitelný“, „morální“, „neetický“ apod.. Vyvstanou-li přesto v debatě pochybnosti o typu dané teze, má se za to, že teze je faktická a rozhodčí ji jako takovou bude posuzovat.

3 Pravidla debaty

3.1 Kritérium

Viz též 2.1. Správně stanovené kritérium výrazně napomáhá struktuře debaty, dává jí řád a smysl. Správná strategie je u tezí návrhových bez kritéria nemyslitelná (viz též strategie).

Pokud debatér svou argumentací nebo některým z jednotlivých argumentů nesměruje k naplnění stanoveného kritéria, dopouští se nejen strategické, ale zejména závažné obsahové chyby. Rozhodčí může podle rozsahu této chyby a za předpokladu, že ji oponent rozezná a upozorní na ni, konstatovat, že představená linie nebyla prokázána. Pokud oponent tuto chybu sám nerozezná, dopouští se chyby ještě větší. Argument, který nesměruje ke kritériu, bude hodnocen jako slabý.

U plánové teze je uvedení kritéria zjevným nepochopením podstaty plánové debaty, což rozhodčí postihnou jako chybnou strategii.

3.2 Definice

Pokud je napadena definice pravidlům vyhovující, rozhodčí to budou chápat jako špatnou strategii a odpovídajícím způsobem sníží bodové hodnocení strategie. Napadením definice je i její rozšíření či zúžení.

V případě napadení definice budou rozhodčí očekávat:

- a) konkrétní vysvětlení, v čem a proč definice nevyhovuje,
- b) definici opravenou.

Za správnou strategii se považuje, pokud N1 vysvětlí dopad napadení definice na debatu, a především pokud negace opravenou definici využívá v dalším průběhu debaty. Pokud tak nečiní, bylo napadení definice zbytečné a jedná se proto o chybnou strategii.

Afirmativní definici smí napadnout pouze N1, negativní definici pouze A2. Pokud A2 s opravenou definicí souhlasí, vychází rozhodčí z opravené definice, i kdyby jinak nebyly splněny podmínky pro její napadení.

Jakékoliv další diskuse o definici, kromě napadení chybně opravené definice, jsou vadnou strategií a budou penalizovány. Třetí mluvčí se v rámci sumarizace problému dotknout mohou.

V plánové debatě postačí, jestliže negace prokáže, že afirmací vymezený problém zjevně nesouvisí s tezí (resp. z ní neplyne). V takovém případě rozhodčí přizná vítězství v debatě negaci. Nepoukáže-li negace na chybu, rozhodne rozhodčí podle toho, co v debatě zaznělo, a debatéry postihne v kategorii obsahu.

3.3 Důkazní břemeno

Pravidlo o rozhodujícím množství případů se použije i v případě, je-li sporné, zda je dána nějaká skutečnost, i když jde o jinou než faktickou tezi.

Kolik je rozhodujících množství, se posuzuje podle okolností případu. Rozhodně se nejedná vždy o nadpoloviční většinu (srov. např. bezpečnost jaderných elektráren).

3.4 Vítězství v debatě

Rozhodčí určí vítěze na základě přednesené argumentace. Obsah je tedy prioritní, pro určení vítěze debaty se nepřihlíží k hodnocení stylu.

Vítězství v debatě není dáno aritmetickým součtem obhájených/neobhájených argumentů. Nedojde-li ke zpochybnění afirmativní linie jako celku, ale jen její části, musí rozhodčí zvážit hodnotu, „váhu“ (viz Pravidla 4.1.) přednesených argumentů. Vítězem se potom stává tým, který obhájil/vyvrátil argumenty nejzávažnější z hlediska jejich „váhy“.

V pomocném hodnocení (součet pomocných bodů za obsah, strategii a styl) může rozhodčímu vyjít jako vítězný tým jiný než ten, který obhájil/prokázal platnost/neplatnost linie (tzv. „low point win“, vítěz debaty dosáhne nižšího bodového zisku). Takový výsledek pomocného hodnocení je přípustný a nemá vliv na určení vítěze debaty. Při správném přidělování pomocných bodů by však nemělo dojít k podstatnému rozdílu – o více než 10 bodů.

V plánové debatě není negace povinna napadnout všechny části logického řetězce – zcela stačí vyvrátit jen jedinou část. Vyvrácením části logického řetězce afirmativní linie se rozumí vyvrácení celé části jako takové (např. prokázání, že problém neexistuje, že plán nemůže fungovat apod.). V takovém případě logika afirmativní linie padá. Vážení argumentů přichází v úvahu u jednotlivých částí, zejména u výhod – afirmace udrží část své linie o výhodách, jestliže prokáže, že plán má více výhod než nevýhod, s přihlédnutím k jejich „váze“.

3.5 *Vlastní linie negativní strany*

Vlastní linie negativní strany přichází v úvahu zejména v případě, kdy afirmativní linie ponechává některé otázky související s tezí nedotčené a negace má dostatek použitelného materiálu, který se nehodí k vyvrácení afirmativní linie. Negace by měla upřednostnit použití připraveného materiálu k vyvrácení afirmativní linie.

3.6 *(bez komentáře)*

3.7 *(bez komentáře)*

3.8 *Obecně známé a překvapivé skutečnosti, dokazování*

U všech použitých materiálů by debatéři měli automaticky uvádět základní bibliografické údaje (autora, název a rok vydání publikace, popř. název internetové stránky, u statistik a studií období, ke kterému se vztahují). Pokud tak nečiní, mělo by se snížit hodnocení za obsah.

Rozhodčí budou ve svém hodnocení odrazovat od využívání bulvárních tiskovin a neověřených internetových zdrojů.

Žádat o důkaz věrohodnosti původu zdroje všeobecně známé skutečnosti je považováno za chybu strategie. Zda se jedná o obecně známou skutečnost, posoudí rozhodčí s ohledem na všeobecný přehled středoškolsky vzdělané osoby.

Debatování je výlučně ústní prezentací. Rozhodčí budou odrazovat od přinášení a předvádění fyzického důkazového materiálu. K důkazům, které debatér ukáže, aniž by je popsal, se nepřihlíží.

3.9 *Nepřipravená debata*

Předseda panelu rozhodčích zodpovídá za to, že nebude porušeno pravidlo o podobnosti podmínek na přípravu, pravidlo o nepřipustnosti přítomnosti jiné osoby mimo členů týmu během přípravy a pravidlo o povolených pomůckách. Porušení těchto pravidel je důvodem pro kontumaci debaty v neprospěch týmu, který je porušil.

4 **Hodnocení**

Rozhodčí hodnotí obsah, strategii a formu jako celek – nesmí se nechat unést jedním nedostatkem, pokud je vyvážen správným postupem debatéra v ostatních aspektech. Pokud např. debatér divoce gestikuluje, neznamená to ještě, že musí být v kategorii stylu hodnocen podprůměrně, pokud je jinak jeho projev bez chyb.

4.1 *Obsah*

Pokud je argument *zjevně* nesprávný, rozhodčí jej jako takový bude hodnotit. Takový argument tedy týmu mnoho prospěchu nepřinese. Na druhé straně se větší chyby dopouští ten tým, který na zjevně nesprávný argument neupozorní a nedoloží, v čem a proč je argument nesprávný.

Irelevantní tvrzení

- a) samo o sobě má nulovou výpovědní hodnotu,
- b) nedokazuje platnost teze,
- c) není nástrojem vyvrácení. Takové tvrzení je prostě irrelevantní.

Rozhodčí se nesmí nechat ovlivnit vlastními předsudky/názory, ani svou specializovanou znalostí; rozhodčí musí být při posuzování nezávislý.

Rozhodčí se podle vlastního svědomí v předstihu co možná nejlépe seznámí s problematikou teze.

4.2 Forma

V anglické části je třeba se vyvarovat bodových srážek za přízvuk a výslovnost. V české části je třeba kategorii formy věnovat zvláštní pozornost. V debatování jde i o pěstění jazyka.

Společensky oděh je pochopitelně i rozhodčí. Na debatách Debatního poháru se pravidlo o společenském oděvu použije přiměřeně okolnostem.

4.3 Strategie

Je velice důležité, aby si rozhodčí uvědomovali rozdíl mezi strategií a obsahem. Představme si debatu, kde mluvčí napadne důležité argumenty, ale jeho argumentace je slabá. Takový mluvčí by měl dostat málo bodů za *obsah*, protože argumentace byla slabá. Na druhé straně by ovšem měl získat vysoký počet bodů za *strategii*, protože se správně zaměřil na důležité argumenty.

4.3.1 Struktura a rozvržení času

Rozhodčí si budou přísně všímat, zda mluvčí využívají informací získaných v průběhu křížového výsledku.

Rozvržení času je pouze jedním z aspektů strategie. Mluvčí, jehož jediným hříchem je to, že mluví přes stanovený čas, pořad ještě může získat vysoký počet bodů za strategii - jestliže všechny ostatní aspekty strategie jsou výborné.

4.3.2 Určení priorit

Doporučuje se zaznamenávat si i pořadí, v jakém mluvčí reagují na jednotlivé argumenty (zda jsou schopni odhalit ty nejzávažnější) a orientačně čas jednotlivým argumentům věnovaný.

4.4 (bez komentáře)

4.5 Křížový výslech

Tazatel řídí křížový výslech. Neměl by tázaného nechat mluvit dlouho a od věci. Tázanému by však měl ponechat dostatečný prostor k vyjádření.

Rozhodčí nevstupuje do debaty s výjimkou zabránění fyzickému násilí.

Správně vedený křížový výslech připravuje půdu pro argumentaci následujícího řečníka. Pozitivně bude hodnocena situace, kdy tazatel vhodně volenými otázkami přiměje tázaného k odpovědi, která se neshoduje s linií jeho týmu.

5 Hodnocení debaty

5.1 Bodové hodnocení

Bodové hodnocení slouží jako dodatečné kritérium hodnocení debaty. Není faktorem, který by rozhodoval o vítězství v debatě, je však podstatnou součástí individuální zpětné vazby, kterou debatěři pozorně sledují.

Při bodovém hodnocení vycházejí rozhodčí z referenční tabulky Ko-Ma. Přitom dbají, aby obdobné výkony hodnotili obdobným počtem bodů, a přihlížejí rovněž ke standardu ostatních rozhodčích. Cílem je, aby debatér obdržel za obdobný výkon od kteréhokoli rozhodčího obdobný počet bodů.

Průměrným debatérem se rozumí průměrný debatér Debatní ligy.

Rozhodčí by měli šetřit extrémními hodnoceními (nad 90 a pod 60 bodů) a užívat je pouze v extrémních případech. Zásadně nepřijatelné je hodnocení výkonu debatéra méně než 50 nebo více než 100 body (v součtu kategorií obsahu, strategie a formy).

5.2 Konzultace rozhodčích

Na debatách Debatní ligy se před písemným vyplněním listu rozhodčího nepovoluje. Na debatách Debatního poháru naopak rozhodčí konzultovat mohou. Nemusí nutně naleznout konsensus, ale budou se jej snažit dosáhnout.

5.3 Rozbor debaty

Rozhodčí po skončení debaty na základě svých záznamů zdůvodní, kdo a *proč* debatu vyhrál. Zdůvodnění má být stručné, jasné a přesvědčivé, založené na rozboru argumentace, která v debatě zazněla. Odůvodnění by mělo být ústní i písemné (tzv. list rozhodčího/ballot). Výjimky stanoví Soutěžní řád. Na debatách Debatního poháru lze od jedné z forem odůvodnění upustit.

Všichni rozhodčí si povinně vedou grafický záznam debaty.